

Tisdagen den 26 april

Kl. 15.00

---

*Om innebörden av
avtalet med
Sveriges Radio i
visst hänseende***§ 1 Om innebörden av avtalet med Sveriges Radio i visst hänseende**

Herr utbildningsministern WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara herr Gahrtons (fp) den 23 mars anmälda fråga, 1976/77:341, och anförde:

Herr talman! Herr Gahrton har frågat mig om jag anser att det ingår i Sveriges Radios befogenheter i enlighet med gällande avtal att göra politiska överväganden i samband med handläggning av frågor beträffande visning, export m. m. av svenskproducerade radio- och TV-program.

Avtalet mellan svenska staten och Sveriges Radio aktiebolag gäller hur Sveriges Radio skall utöva sin ensamrätt till rundradiosändning från sändare i Sverige. Visning av Sveriges Radios egna programproduktioner i andra former än genom rundradiosändning samt företagets programutbyte med utländska rundradioföretag regleras inte av avtalet. Jag bortser då ifrån den avtalsenliga skyldighet som Sveriges Radio har att tillhandahålla radionämnden det material som nämnden behöver för sin granskningsverksamhet, bl. a. kopior av program.

Det finns enligt förordningen om tillämpningen av radioansvarighetslagen en begränsad rätt för enskild att ta del av program på annat sätt än genom rundradiosändning. Sveriges Radio åläggs i den förordningen att låta enskild, som anser att yttrandefrihetsbrott begåtts mot honom, ta del av det program i vilket brottet uppges ha förekommit. Detta gäller dock inte om det är uppenbart att vederbörande inte berörs på sådant sätt att han kan vara målsägande vid yttrandefrihetsbrott. Med det undantag som jag nu nämnt föreligger inte heller någon författningsenlig skyldighet för Sveriges Radio att visa program för enskild.

Enligt vad jag har inhämtat tillämpar Sveriges Radio i regel stor restriktivitet när det gäller att tillgodose önskemål om privat visning av företagets egna programproduktioner i andra fall än som regleras av den nyss nämnda förordningen. Det som har medfört denna tillämpning är bl. a. de avtal som Sveriges Radio har träffat med resp. programs upp-
hovsman, och att programmet primärt har varit avsett för rundradiosändning och således har balanserats av andra programinslag.

När det gäller export av program föreligger olika samarbetsavtal med utländska radioföretag. Dessa träffas av Sveriges Radio utan medverkan från statsmakterna.

Utgångspunkten för herr Gahrtons fråga är Sveriges Radios bedömning beträffande visning och export av ett särskilt TV-program. Med hänsyn

Tisdagen den
26 april 1977

*Om innebörden av
avtalet med
Sveriges Radio i
visst hänseende*

till den ställning som Sveriges Radio har getts genom avtalet med staten är jag förhindrad att kommentera sådana frågor.

Jag vill rent allmänt erinra om att frågan om visning av Sveriges Radios program i andra sammanhang än genom rundradiosändning kommer att belysas av videogramutredningen. Även vid beredningen av radioutredningens förslag finns det anledning att ta upp dessa problem.

Herr GAHRTON (fp):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Bakgrunden till min fråga är följande:

Sommaren 1976 inträffade uppmärksammade sammanstötningar mellan polis och protesterande folkmassor i vårt södra grannland Polen, bl. a. med anledning av aviserade prishöjningar på livsmedel. Fortfarande präglas Polens inre liv i stor utsträckning av efterdyningarna till den konfliktexplosionen.

Det är ganska naturligt att svenska massmedia lagt ned stort arbete på att följa händelserna i Polen och försöka ge en så allsidig bild som möjligt. I enlighet med Helsingforsöverenskommelsen borde de kunna arbeta fritt i Polen – det heter ju i fördragstexten bl. a. att "den legitima utövningen av deras yrkesverksamhet icke kommer att medföra att journalister riskerar utvisning eller att straffas på annat sätt".

Icke desto mindre ledde den svenska massmediebevakningen i Polen till ett par utvisningar av journalister. Bl. a. drabbades Sveriges Radios korrespondent.

Man skulle mot den bakgrunden ha kunnat vänta sig ett kraftfullt agerande från Sveriges Radios sida till skydd för informationsfriheten, för sin medarbetares yrkesheder och för innehållet i Helsingforsavtalet. Men i stället skedde följande:

Svensk TV visade den 14 december ett uppmärksammat program om oroligheterna i Polen. Några veckor senare begärde en polsk säkerhetsagent att få se programmet i en specialvisning. Trots tidigare restriktiv praxis i liknande fall gick Sveriges Radio med på hans begäran – och den polska säkerhetstjänsten kunde på så sätt få korn på flera deltagare i ett hemligt oppositionsmöte.

I det läget skulle man kunna tro att TV-programmet var fritt för vidare spridning. Någon hänsyn till de medverkandes skydd behövde ju inte längre tas. Men när en politisk klubb begärde att få visa programmet vid en konferens möttes de av kalla handen. Och när ett västtyskt TV-bolag ville köpa programmet för sändning fick det till svar ett telegram daterat den 25 februari i år, där det, översatt till svenska, bl. a. hette: "Vår företagsledning har just bestämt att materialet inte kan utsändas i utlandet, orsakerna är politiska." Avsändare: Sveriges Radios exportavdelning.

Jag är väl medveten om att utbildningsministern inte kan kommentera det enskilda fallet. Men jag har ställt en allmängiltig fråga: Anser utbildningsministern att det ingår i Sveriges Radios befogenheter i enlighet

med gällande avtal att göra politiska överväganden i samband med handläggning av frågor beträffande visning, export m. m. av svenskproducerade radio- och TV-program. På den allmängiltiga frågan hoppas jag att utbildningsministern kan ge ett mera klagörande allmängiltigt svar.

Herr utbildningsministern WIKSTRÖM:

Herr talman! I mitt första inlägg uppehöll jag mig vid den mera formella sidan av denna fråga. Låt mig till det tillägga följande.

I avtalet stadgas att Sveriges Radio skall hävda de grundläggande demokratiska värdena. Jag anser att företagets självständiga och publicistiskt oberoende ställning är en förutsättning för en sådan vakthållning. Det är viktigt att Sveriges Radio kan upprätthålla en inträngande utlandsrapportering från olika delar av världen och bl. a. skildra de demokratiska krafternas villkor. Det måste göras klart för diktaturregimer i både öst och väst att nyhets- och reportageverksamheten i Sverige handhas av från statsmakterna fristående organ och att det inte går att kompromissa om rapporteringens villkor.

Det är ingen lätt uppgift för svenska massmedier att göra inträngande reportage från diktaturländer. Stora krav ställs på journalisterna, som ofta arbetar under direkt hot att utvisas. Därför måste hemmaredaktionerna stödja dem på alla sätt. Det rör sig här om mycket känsliga frågor, och det vore förmätet av mig att kommentera vad t. ex. Sveriges Radio centralt gör för olika medarbetare som arbetar i länder med slutna informationssystem. Det är ytterst angeläget att utlandsrapporteringens villkor diskuteras och att de olikartade arbetsvillkoren i demokratier och diktaturer för våra journalister klagörs. Det goda har den händelse som herr Gahrton refererar till haft med sig, att frågan hur svenska massmedier bedriver reportageverksamhet från olika diktaturländer ventilerats i såväl pressen som TV och radio. Jag hoppas att den diskussionen fortsätter.

Sammanfattningsvis vill jag alltså understryka det demokratiska ansvar som Sveriges Radio har. Denna princip måste vara vägledande för ett företag som står i allmänhetens tjänst.

Herr GAHRTON (fp):

Herr talman! Jag tackar för den gjorda kompletteringen av svaret och noterar framför allt det klara uttalandet, att svenska massmedia icke skall kompromissa med diktaturregimer i bevakningen av deras inre samhällsförhållanden. Om det skulle bli regel att svenska massmedia kröker rygg för diktaturregimer och försöker anpassa sig till deras tolkning av massmedias verksamheter och arbetsförhållanden skulle vi nämligen snart kunna lägga ned vår utlandsrapportering och låta de utländska ambassaderna här i landet fungera som förhandsgranskare och censurinstanser för sådant som vi skulle vilja skriva om deras hemländer. Då skulle pressfriheten i det avseendet fullständigt upphöra.

Herr talman! Vad man frågar sig i det här sammanhanget är naturligtvis vad Sveriges Radio över huvud taget kan ha byggt sitt agerande på.

*Om innebörden av
avtalet med
Sveriges Radio i
visst hänseende*

Som utbildningsministern också sade finns det inte några exakta uttalanden vare sig i radiolagen, i radioansvarighetslagen eller i avtalet mellan Sveriges Radio och staten, och därför är utbildningsministerns deklaration vid detta tillfälle välkommen. Det enda som man möjligen skulle kunna tänka sig att Sveriges Radio hade gått efter är den tillämpningsföreskrift i radioansvarighetslagen som stadgar att enskild som anser att yttrandefrihetsbrott har begåtts mot honom har rätt att få program visade eller uppspelade för sig. Men frågan blir då om verkligen säkerhetsagenten Sergiuse Mikulisc kan anses som en sådan i den svenska lagens mening enskild som utsatts för yttrandefrihetsbrott bara för att svensk TV sänt ett program om Polen som inte skulle kunna förekomma i polsk TV. Självfallet är det inte på det sättet. Självfallet måste yttrandefrihetsprinciperna gälla generellt. Utländska säkerhetsagenter kan inte komma i åtnjutande av några speciella privilegier därför att de möjligen tar anstöt av den svenska pressfrihetens representanter.

Herr utbildningsministern WIKSTRÖM:

Herr talman! I mitt första svar till herr Gahrton förklarade jag att jag är förhindrad att gå in på det här konkreta fallet. Sveriges Radio får svara för vad som har skett och reda ut eventuella misstag och missuppfattningar.

Såvitt jag förstår bygger påståendet att det aktuella programmet skulle vara belagt med exportförbud på ett missförstånd. Enligt Sveriges Radio skall sålunda intresserade radioföretag sedermera ha fått klart besked på denna punkt.

Som jag sade kommer frågan om visning av tidigare utesända TV-program att prövas av videogramutredningen och även i samband med att vi bereder radioutredningens förslag.

Hur Sveriges Radio reglerar det internationella programutbytet och relationerna med utländska radio- och TV-bolag varken kan eller bör vi lägga oss i. Men naturligtvis måste vi utgå från att Sveriges Radio i dessa frågor hävdar samma grundsyn som skall präglade hela programverksamheten.

Herr GAHRTON (fp):

Herr talman! Jag förstår att utbildningsministern av hänsyn till Sveriges Radio betecknar det som ett missförstånd att exportförbud skulle råda. Jag hoppas att den signalen tolkas på rätt sätt, så att detta värdefulla program kan visas också i andra länder än Sverige. Men faktum är att ett telegram avsändes den 25 februari 1977, undertecknat Sveriges Radios TV-exportavdelning, där man klart sade att man av politiska skäl icke kunde exportera detta program och att det var Betriebsleitung – företagsledningen – som hade fattat detta beslut. Jag godtar emellertid gärna att Sveriges Radio har tänkt om, och jag tolkar utbildningsministerns uttalande på det sättet.

Herr utbildningsministern WIKSTRÖM:

Herr talman! Såvitt jag förstår är det inte det sista telegrammet i denna fråga som har gått till vederbörande företag.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 116

Tisdagen den
26 april 1977

---

*Om bilburen
högtalarreklam*

§ 2 Om bilburen högtalarreklam

Herr kommunministern ANTONSSON erhöll ordet för att besvara herr *Johanssons* i Skärstad (c) den 31 mars anmälda interpellation, 1976/77:128, till herr justitieministern, och anförde:

Herr talman! Herr *Johansson* i Skärstad har frågat justitieministern dels om han anser att riskerna i samband med bilburen högtalarreklam är större när sådan reklam genomförs av en ideell organisation än när den genomförs av en politisk organisation, dels om han anser att det är ett riktigt förfarande att en polisiär befattningshavare med åberopande av miljö- och trafiksäkerhetsrisker avslår en hemställd om tillstånd till bilburen högtalarreklam för en hjälporganisationens insamling till hjälpbehövande men kan tänka sig att ge tillstånd till organisationer med annat syfte, dels om han kommer att medverka till att en förnyad ansökan om bilburen högtalarreklam i samband med ideell organisations hjälparbete ett kommande år beviljas.

Enligt fastställd ärendefördelning är det jag som har att besvara interpellationen.

I åtskilliga lokala ordningsstadgor finns en föreskrift om att propaganda eller reklam som riktar sig till trafikant på allmän plats inte får anordnas med högtalare eller jämförlig anordning utan tillstånd av polismyndigheten. Polismyndighetens beslut kan överklagas hos länsstyrelsen, och över länsstyrelsens beslut kan besvär anföras hos regeringen.

Tillståndsgivningen i fråga om högtalarutsändning från fordon på allmän plats är i praxis synnerligen restriktiv. Anledningen härtill är uppenbar. Propaganda eller reklam från en högtalarbil på gator och andra allmänna platser tar andra trafikanters uppmärksamhet i anspråk på ett sätt som lätt kan förorsaka trafikolyckor och andra störningar i trafiken. Trafiksäkerheten måste med andra ord tillmätas avgörande vikt vid tillståndsprövningen. Av denna anledning har när tillståndsärenden av detta slag kommit under regeringens prövning besvären regelmässigt lämnats utan bifall.

Enligt min mening bör denna restriktiva praxis i princip behållas. Detta utesluter emellertid inte att det undantagsvis kan finnas fall där tillstånd kan ges utan fara för allmän ordning eller säkerhet. I vilken utsträckning så kan ske får avgöras med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall.

Tisdagen den
26 april 1977

*Om bilburen
högtalarreklam*

Herr JOHANSSON i Skärstad (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret – ett svar som i stort sett berör kända föreskrifter för att få tillstånd till bilburen högtalarreklam. Eftersom jag inte är nöjd med svaret vill jag kommentera det och ställa några frågor.

Vad är det som hänt de senaste åren eftersom man blivit så restriktiv? Det har inte varit svårt tidigare att få tillstånd. Jag har ofta vid tältmöten och liknande med högtalarbilens hjälp annonserat och inbjudit till mötena. Har det hänt något på lagstiftningens område? Jag kan inte erinra mig det. Har ansökningarna blivit så många att man måste säga stopp eller har de som fått tillstånden missbrukat dem? Har man gjort undersökningar som visar att trafiksäkerhetsriskerna är stora? Det måste vara något särskilt, eftersom man nu vinkar med kalla handen.

Jag skall inte ta upp det enskilda fall som motiverade min interpellation. När det i svaret talas om "åtskilliga lokala ordningsstadgor" skulle jag emellertid vilja säga: Visst är det viktigt med den kommunala självbestämmanderätten, men jag undrar om kommunministern tycker det är lyckligt att man i olika kommuner har olika föreskrifter i en så viktig fråga och tillämpar dem olika, så att det i två intelligande kommuner går att få tillstånd i den ena men inte i den andra.

I svaret står det att polismyndigheterna ger tillstånd som kan överklagas hos länsstyrelsen och i sista hand hos regeringen. Men om man läser föreskrifterna finner man att det står att tillstånd skall ges i gott samförstånd med berörda myndigheter – i det här fallet fastighets- och parknämnderna i kommunerna. Det skulle vara intressant att veta om regeringen har undersökt om arbetet skett i gott samförstånd med berörda myndigheter.

I motiveringen för avslaget åberopar polischefen miljö- och trafiksäkerhetsrisker. Är riskerna i trafiken så stora borde man väl införa totalförbud. Om faran för trafikolyckor är så stor måste förstamajfirandet och framför allt valrörelsen medföra ett ökat antal trafikolyckor.

Jag tar gärna kritik för mitt påstående när jag säger att den här frågan i viss mån hör samman med våra fri- och rättigheter. Vi slår vakt om demonstrationsrätten, möjligheter för grupper att framföra sitt budskap. Det är väldigt många som inte har möjlighet att komma hit till Sveriges riksdag, men de kan samlas i hundratal och vandra genom Stockholms mest trafikerade gator till Sergels torg och med hjälp av högtalare föra fram det budskap de har. Och vi anser att detta är en demokratisk rättighet. Jag tycker att det finns vissa likheter mellan detta och att för olika organisationer med högtalarbil kunna föra ut ett budskap, göra reklam. Inte minst för ideella organisationer med mycket små, frivilligt insamlade medel – de har inte alls samma ekonomiska resurser som de politiska partierna – betyder det oerhört mycket att få använda högtalarbil. Jag anser att de ideella organisationerna är så värdefulla för vårt samhälle att vi inte skall försvåra deras arbete.

Jag vill gärna fråga kommunministern, om regeringen vill ta några

initiativ för att skapa likvärdiga föreskrifter för landet och därmed ge organisationer möjlighet att använda också det här udda mediet i sin verksamhet. Vi kan ju annars aktualisera frågan motionsvägen; den är faktiskt viktigare än man kanske gör den till.

Herr kommunministern ANTONSSON:

Herr talman! Herr Johansson i Skärstad frågade vad som har hänt de senare åren; det har inte varit svårt att få tillstånd tidigare. Jag vill bara hänvisa till att det här är fråga om den lokala polismyndighetens bedömning i varje särskilt fall. Den praxis som har tillämpats när sådana ärenden kommit upp till regeringens prövning har, som jag nämnde i mitt svar, varit mycket restriktiv.

Av naturliga skäl vill jag inte lägga mig i en värdering av detta enskilda fall. På regeringsnivå kan vi inte bedöma den enskilda polismyndighetens handlande.

Herr Johansson i Skärstad talade om att sådana här frågor bör avgöras i gott samförstånd med kommunala myndigheter. I detta fall finns det emellertid inget kommunalt veto; polisen har alltså inte skyldighet att höra kommunal myndighet.

Jag vill inte kommentera – för det står inte i överensstämmelse med debattreglerna – om en polisiär befattningshavares förfarande är riktigt eller inte, vilket herr Johansson i Skärstad har som den ena frågan i sin interpellation. Som en rent personlig värdering vill jag gärna säga att jag hoppas att den humanitärt verksam organisation som herr Johansson åberopar, nämligen Lutherhjälpen, i sig har en så stark folklig appell till humanitet och idealitet att en utebliven högtalarreklam inte får någon negativ inverkan på insamlingens resultat.

I det här fallet tror jag mig veta att det gällde högtalarreklam på en starkt trafikerad gata, dessutom vid en tidpunkt på dagen då det är särskilt mycket folk i rörelse. Jag hoppas att interpellanten förstår att man speciellt i sådana fall måste ta mycket stor hänsyn till trafiksäkerheten och väga dess krav mot det ändamål som reklamen gäller.

Herr Johansson i Skärstad frågar om regeringen är beredd att ta initiativ som innebär att en annan praxis införs. Jag håller fast vid min allmänna bedömning, att den restriktivitet som tillämpats i princip bör behållas, men jag tillägger gärna att svaret på herr Johanssons i Skärstad fråga i detta avseende kan utläsas av slutet av mitt interpellationssvar: "Detta utesluter emellertid inte att det undantagsvis kan finnas fall där tillstånd kan ges utan fara för allmän ordning eller säkerhet. I vilken utsträckning så kan ske får avgöras med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall."

Vidare sade herr Johansson i Skärstad, om jag uppfattade honom rätt, att det finns olika ordningsstadgor och olika tillämpning av dessa i olika kommuner. Till detta vill jag säga att jag väl kan föreställa mig att förhållandena kan variera mellan olika kommuner. I mindre tätbebyggda områden och i områden med starka koncentrationer i bebyggelsen kan

man naturligtvis behöva ha olika regler för att som i detta fall kunna tillgodose trafiksäkerheten.

Låt mig till slut, herr talman, poängtera att kommunerna själva har att besluta om innehållet i de kommunala ordningsstadgorna och att regeringen inte har att pröva dessa så länge de inte står i motsatsförhållande till den allmänna ordningsstadgan.

Herr JOHANSSON i Skärstad (c):

Herr talman! Jag träffade i dag på flygplanet en person som är verksam inom en våra större kommuner, och jag berättade helt kort om det här ärendet för honom. Han sade då att man i hans kommun har den principen att sådana här frågor skall avgöras i bästa samförstånd med berörda myndigheter, dvs. med fastighetsnämnden och parknämnden, och att man därvid tar stor hänsyn till de ideella organisationerna. Och det är ju en princip det här är fråga om, nämligen om man skall lämna tillstånd till en del organisationer och stoppa andra. Från en annan person har jag f. ö. fått veta att en ideell organisation fått avslag också när det var fråga om glesbygd, där trafiken är mycket ringa. Frågan om tillståndsgivning hänger således inte bara ihop med om kommunerna har starkt trafikerade gator utan det handlar om en praxis som en del polismyndigheter håller på att utforma.

Gatorna är lika starkt trafikerade den 1 maj och under en valrörelse som de är den 1 april, som det gäller i detta fall, och då är frågan: Skall ideella organisationer ha rätt att använda sig av bilburen högtalarreklam, som är ett utomordentligt fint hjälpmedel inte minst för dessa? Den frågan kan vi nog inte avföra.

Herr kommunministern ANTONSSON:

Herr talman! Som praxis har utvecklats på detta område har de lokala polismyndigheterna i allmänhet beviljat tillstånd när det gäller högtalarreklam under valrörelse. Jag känner inte till något fall där regeringen har givit tillstånd till bilburen högtalarreklam under annan tid än då en valrörelse beräknats pågå.

Herr Johansson i Skärstad säger att det har förekommit att tillstånd har lämnats också i samband med första maj, och då vill jag säga, att i den mån syftet med att använda en bilburen högtalare är att trafikmässigt styra och leda ett första maj-tåg, så kan detta vara önskvärt ur allmän synpunkt och t. o. m. ur trafiksäkerhetssynpunkt. Men därmed menar jag inte att man bör ge tillstånd när det gäller att bedriva politisk propaganda vid sådana tillfällen, utan jag upprepar att praxis har blivit att man lämnar tillstånd i samband med valrörelse.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om samråd på central nivå inför SIA-reformen

Nr 116

Tisdagen den
26 april 1977

---

*Om samråd på
central nivå inför
SIA-reformen*

Fru statsrådet MOGÅRD erhöi ordet för att besvara herr *Gillströms* (s) den 31 mars anmälda fråga, 1976/77:358, och anförde:

Herr talman! Herr Gillström har frågat mig vilket samråd på central nivå som har skett inför den konferensserie som statens ungdomsråd genomför inför SIA-reformen och vad orsaken är till att inbjudan till konferenserna har begränsats till två av de berörda kommunala nämnderna.

Jag vill först påminna om att propositionen om skolans inre arbete betonade kommunernas ansvar för samordningen av olika resurser och insatser för att skapa en bättre barn- och ungdomsmiljö i kommunerna. Det ankommer t. ex. på kommunerna att besluta om vilket kommunalt organ som skall handlägga frågor som berör statsbidraget till den allmänna fritidsverksamheten och på vilket sätt som samarbetet mellan föreningslivet, skolstyrelsen, fritids-, kultur- samt sociala centralnämnden skall organiseras. Härav följer att kommunerna också har ett betydande informationsansvar.

Självfallet har också statens ungdomsråd med sin centrala ställning och sina nära kontakter med ungdomsorganisationerna betydelsefulla uppgifter för att stimulera och utveckla samverkan mellan skolan och föreningslivet.

Den konferensserie som statens ungdomsråd genomför sker helt på rådets eget initiativ efter beslut i rådet, i vilket sitter representanter för bl. a. skolöverstyrelsen, socialstyrelsen och Svenska kommunförbundet. Utöver det samråd som sker till följd av att olika organ är företrädare i rådets styrelse har särskilda överläggningar ägt rum med skolöverstyrelsen vad gäller konferensernas uppläggning och genomförande.

De frågor som skall diskuteras på konferenserna berör i första hand skolstyrelsernas och fritidsnämndernas arbete. Rådet har valt att begränsa den kommunala medverkan till representanter för dessa båda nämnder. En begränsning har dessutom enligt vad jag har inhämtat varit nödvändig med hänsyn till de resurser som rådet förfogar över för informations- och konferensverksamhet.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Frågan har föranletts av påpekanden från min egen kommun att den konferens som hölls där inte fick ha någon deltagare från två av de kommunala nämnder som enligt SIA-beslutet bör vara med i skolans aktiviteter. Det gäller centrala kulturnämnden och sociala centralnämnden. Statens ungdomsråd hade endast inbjudit skolstyrelse- och fritidsnämndsrepresentanter, och det kanske kan bero på praktiska omständigheter – en konferens bör t. ex. inte ha för stort deltagarantal för att vara arbetsför. Det är en lång räckvidd av konferenser ute i landet som på det här viset bara får två av de inblandade kommunala nämnderna

*Om samråd på
central nivå inför
SIA-reformen*

med. Det är inte särskilt bra, eftersom ju inte minst SIA-utredningen, där statsrådet Mogård var en av de sakkunniga, starkt betonat nödvändigheten av ett gott samarbete mellan skolstyrelse, fritidsnämnd, kulturnämnd och sociala centralnämnden.

Det är naturligtvis ingen tillfällighet att just Gävle kommun reagerat på inbjudningarna. Där finns ju ett speciellt projekt, BUV-projektet – barn- och ungdomsverksamhetsprojektet – som sedan fyra år arbetar med en modell för samarbete som Kommunförbundet varit med om att ta fram. Arbetet beskrivs f. ö. utförligt i SIA-betänkandet på s. 808–810. Då bör man också veta att den modellen bygger på ett mer än tioårigt väl fungerande samarbete mellan skola-barnavårdsnämnd-polis, senare utvecklat till de fyra nämnderna och alla myndigheter och föreningar som över huvud taget bedriver barn- och ungdomsverksamhet i kommunen. Vad det centrala samrådet beträffar så är det beklagligt om bristerna skall uppstå där, efter alla de försök som genom åren gjorts för att få de kommunala nämnderna att samarbeta. Man behöver bara påminna om de tre digra cirkulär som regeringen åstadkom 1959 för att få till stånd detta samarbete. Senare har det upprepats någon gång, och det längsta man kom var kanske när socialstyrelsen och SÖ för några år sedan gjorde gemensamma anvisningar.

När nu SIA-arbetet skall sättas i gång är resultatet helt beroende på om alla inom kommunerna verkande krafter för barn- och ungdomsverksamheten kan utveckla ett gott samarbete. De förtroendevalda i de kommunala nämnderna, förvaltningarnas personal och föreningslivet har alla ett stort ansvar för att det skapas en bra skola. Därför är det nödvändigt att alla parter också deltar i de förberedande överläggningarna, och det hoppas jag skolans ansvariga statsråd är beredd att medverka till. Det centrala samrådet måste fungera, eftersom det annars blir ett slag i luften att uppmana de kommunala nämnderna att fungera tillsammans.

Fru statsrådet MOGÅRD:

Herr talman! Jag är angelägen om att understryka det som också herr Gillström talar om, nämligen vikten av samverkan mellan alla berörda kommunala nämnder inför SIA-reformen. Jag har inte uppfattat att det finns några påtagliga brister på det centrala området när det gäller denna samverkan och jag uppfattar inte heller att det finns någon brist när det gäller statens ungdomsråds konferenser. Jag anser mig ha förklarat varför de har utformats som de har.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Det är riktigt att ingen skugga skall falla på statens ungdomsråd när det gäller den här frågan. Jag har den inbjudan som har gått ut till konferenserna framför mig. Vad man skulle ha kunnat göra, i stället för att låta målgruppen bestå av en förtroendevald och en tjänsteman från ungdomsorganisationerna samt två representanter från var-

dera fritidsnämnden och skolstyrelsen i resp. kommun, hade varit att pruta till en representant från varje nämnd och ta med kulturnämnden och sociala centralnämnden. Det är nämligen centralnämnden som enligt barnavårdslagen har ansvaret för kommunens förebyggande barn- och ungdomsverksamhet, och kulturnämnden ger ju fritidsverksamheten ökad bredd på ett område som alltför länge varit eftersatt.

Eftersom de här konferenserna förmodligen skall följas av fler hoppas jag att man omprövar målgruppen och i stället tar med också representanter för de två resterande kommunala nämnderna. Jag tror också att samrådet då skulle bli bredare på konferenserna ute i kommunerna.

Jag ber att än en gång få tacka för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om behovet av god allmänbildning i gymnasieskolan

Fru statsrådet MOGÅRD erhöll ordet för att besvara fröken *Hörléns* (fp) den 31 mars anmälda interpellation, 1976/77:129, och anförde:

Herr talman! Fröken Hörlén har frågat mig i vilken utsträckning jag anser att utredningen om den gymnasiala utbildningen bör se som en målsättning att tillgodose behovet av allmänbildning som grund för en allsidig personlighetsutveckling hos eleverna.

Låt mig först säga, att jag självfallet delar fröken Hörléns uppfattning att det är angeläget att skolan så långt som möjligt bibringar eleverna både kunskaper om och intresse för sådana allmänmänskliga frågeställningar som nämns i interpellationen. Det råder bred enighet om att skolan måste ge eleverna möjlighet till en allsidig personlighetsutveckling och att inslag av litteraturhistoria, psykologi, religionskunskap etc. har en viktig funktion att fylla.

Gymnasieutredningen har enligt sina direktiv i uppdrag att pröva hur olika studievägar skall organiseras, bl. a. med avseende på fördelningen av studieförberedande och yrkesförberedande moment. I det sammanhanget måste också ställning tas till hur elevernas allsidiga personlighetsutveckling skall främjas.

Jag utgår från att utredningen kommer att ägna denna fråga stor uppmärksamhet redan i den första etappen av sitt arbete.

Fröken HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Till att börja med vill jag tacka statsrådet för svaret på min interpellation. Jag uppfattar det som positivt och tror mig förstå att statsrådet i stort sett är av samma mening som jag beträffande behovet av allmänbildning i gymnasieskolan. Jag skulle dock vilja tillägga några ord för att ytterligare belysa vad jag är ute efter.

Vi lever i ett samhälle som går mot allt starkare specialisering på olika arbetsområden. Vi har försökt anpassa utbildningen efter arbetslivets

Tisdagen den
26 april 1977

*Om behovet av god
allmänbildning i
gymnasieskolan*

krav. Den nuvarande gymnasieskolan omspanner inte mindre än 22 linjer. Hur den kommande gymnasieskolan skall se ut vet vi inte än, men ingenting talar för att den kommer att få färre utbildningsvägar än den nuvarande. Snarare tvärtom.

Behovet av specialisering i utbildningen hänger delvis samman med att den pågående forskningen och utvecklingen ständigt ökar vårt samlade förråd av kunskaper. Ingen aldrig så lärd kan i våra dagar kallas allvetare på det sätt som var möjligt för en professor på 1600-talet. På forskningens område kan f. ö. specialiseringen ta sig det uttrycket att utbildningsutskottet sitter och grubblar över om en professur skall inrättas i enbart anatomi eller anatomi med biomekanik resp. anatomi med neuroanatomi.

Vi kan naturligtvis inte vrida klockan tillbaka, men vi får inte tappa bort behovet av den allmänbildande bredden i vårt utbildningsväsen som en nödvändig grund för en övergripande helhetssyn på människans situation. En arbetsledare klarar sig inte med enbart fackkunskaper i yrket. Han eller hon måste också veta något om hur människan fungerar psykologiskt. En person som i t. ex. SIDA:s tjänst arbetar i u-land behöver veta något om den kultur och de föreställningar om tillvaron som man har i landet i fråga. Själva yrkesutövningen kan alltså göra det påkallat med en bred allmänbildning.

Men i detta sammanhang vill jag särskilt betona vikten av allmänbildning som grund för den enskilda människans personlighetsutveckling. I specialiseringens samhälle finns risken för att också den enskilda människan får en ensidig och därmed ofta torftig personlighetsutveckling. För man ett stillasittande liv under arbetsdagen, behöver kroppen motion under fritiden. Det har vi lärt oss någorlunda väl, och skolan har inrättat sig därefter med gymnastik och idrottsdagar. Men vi behöver naturligtvis också kompensera t. ex. ett monotont eller oengagerat yrkesarbete med en sysselsättning under fritiden som kan stimulera och engagera andra sidor av personligheten än arbetet förmår att göra. Från den synpunkten sett är det synnerligen angeläget att skolan ger impulser till så bred aktivitet som möjligt genom ämnen som historia, litteratur, musik, teckning, konstslöjd, psykologi etc.

Inte minst psykologin kan vara värd några ord för sig. Som vetenskap är psykologin relativt ung, knappt 100 år gammal. Det är kanske f. ö. våra moderna tätortssamhällen som tvingat fram den. Med det lagarbete som i ökande utsträckning växer fram på många arbetsområden ökar också behovet av människokunskap. Håller den gamla satsen att genom sig själv känner man andra, så är det viktigt med kunskaper i psykologi både för en själv och för kontakterna med andra. Alla människor kommer i varje fall ofta i situationer då även elementära kunskaper på detta område får anses ovärderliga.

Andra svårigheter som drabbar människan hänger samman med sekulariseringen och pluralismen i samhället. Det tidigare mera enhetliga normsystemet ställde inte människan i så många valsituationer. För de flesta människor blir det ändå viktigt att medvetet söka en livsåskådning.

I annat fall hamnar man lätt i den situationen, att man oreflekterat accepterar en livssyn eller en ideologi som omgivningen påpassligt står till tjänst med men som inte egentligen är förenlig med ens innersta väsen. Därför är det angeläget att undervisningen på gymnasiet förmedlar stoff som kan hjälpa eleverna att finna svar på de stora livsfrågorna om livets mening och mål, om kärlek och ondska, om lidandet, frihet och lycka. Ämnen som filosofi, religionskunskap, kultur- och idéhistoria har här mycket att ge.

Jag är naturligtvis medveten om att vi har en våldsam trängsel av ämnen på schemat i gymnasieskolan. Det går inte att få in alla de ämnen jag här har berört på alla linjer. Men jag tycker det är angeläget att inför gymnasieutredningens arbete lyfta fram i ljuset värderingar som jag tror många här i riksdagen delar med mig. Kanske är de så självklara att de för den skull fått en undanskymd plats i direktiven. Yrkesutbildning är nödvändig och bra, men vi får för den skull inte glömma att samhället är till för människans skull och inte människan för samhällets.

Till sist vill jag ställa frågan, om jag får tolka statsrådets svar så, att gymnasieutredningen i sitt arbete bör sträva efter att så långt möjligt i hela gymnasieskolan tillgodose behovet av allmänbildning som grund för en allsidig personlighetsutveckling?

Fru statsrådet MOGÅRD:

Herr talman! Fröken Hörléns tolkning av mitt svar är helt riktig. Jag vill möjligen göra ett litet tillägg. Utredningen bör sträva efter att så långt som möjligt i hela gymnasieskolan tillgodose behovet av allmänbildning som grund för en *fortsatt* allsidig personlighetsutveckling. Det är nämligen enligt min mening i första hand grundskolan, medborgarskolan, som bör lägga en sådan grund av allmänbildning att eleverna därefter själva kan vidareutveckla den och därmed utvecklas som människor. Gymnasieskolan bör självfallet komplettera och ytterligare bredda vad grundskolan har givit. Men, som fröken Hörlén påpekade, ämnes-trängseln är stor.

Låt mig särskilt instämma med fröken Hörlén beträffande behovet av psykologisk kunskap, som jag tolkar såsom kunskapen om att vara människa bland människor.

Fröken HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Mogård för tillägget till min tolkning av svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Föredrogs och hänvisades

Proposition

1976/77:143 till arbetsmarknadsutskottet

§ 6 Föredrogs och hänvisades
Motion
1976/77:1612 till näringsutskottet

§ 7 Föredrogs men bordlades åter
skatteutskottets betänkanden 1976/77:40-42
lagutskottets betänkanden 1976/77:22, 25 och 26
försvarsutskottets betänkande 1976/77:11
kulturutskottets betänkanden 1976/77:39 och 40
näringsutskottets betänkanden 1976/77:26 och 29

§ 8 Herr talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle skatteutskottets betänkande nr 40 och kulturutskottets betänkande nr 40 uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 9 Anmäldes och bordlades
Konstitutionsutskottets betänkande
1976/77:40 med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt gäller anslag till datainspektionen jämte motioner i datafrågor

Finansutskottets betänkande
1976/77:14 med anledning av motion om inrättande av ett datorbaserat informationssystem för allmänheten. m. m.

Näringsutskottets betänkanden
1976/77:27 med anledning av motioner om dataindustrin m. m.
1976/77:31 med anledning av propositionen 1976/77:125 med förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 i vad avser teckning av aktier i Lantbruksnäringarnas Primärkredit AB. m. m.
1976/77:32 med anledning av propositionen 1976/77:125 med förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 i vad avser handelsdepartementets verksamhetsområde
1976/77:33 med anledning av propositionen 1976/77:126 om ändring i kapitaltäckningsreglerna för bankinstituten

Civilutskottets betänkanden
1976/77:32 med anledning av propositionen 1976/77:107 om hushållning med energi i byggnader m. m. jämte motioner
1976/77:33 med anledning av motioner om begränsning av energiförbrukningen genom regler i anslutning till byggnadslagstiftningen
1976/77:34 med anledning av propositionerna 1976/77:100 och 1976/77:107, båda i vad de avser anslag till byggnadsforskning, jämte motioner

§ 10 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 25 april

1976/77:400 av herr *Lorentzon* i Kramfors (vpk) till herr arbetsmarknadsministern om ekonomisk gottgörelse åt svenska fiskare med anledning av oljekatastrofen i Nordsjön:

Den pågående oljekatastrofen i Nordsjön kommer, enligt samstämmiga uppfattningar från havsfiskeexperter, att få förödande konsekvenser för Nordsjöfisket. Att det kommer att bli en förödelse för såväl torsk- och räkfiske som annat fiske står redan klart, frågan är nu bara hur stor förödelsen kommer att bli. Men den frågan kommer inte att kunna besvaras förrän om tidigast ett år. Uppenbarligen kommer oljekatastrofen att få konsekvenser för det svenska fisket genom att lönsamheten försämras och sysselsättningsläget för de svenska fiskarna som en följd därav blir sämre.

Jag vill mot denna bakgrund fråga herr arbetsmarknadsministern:

Vilka åtgärder kommer man från regeringen att vidta för att förmå de ansvariga för oljekatastrofen i Nordsjön, dvs. den USA-dominerade multinationella Phillips-gruppen, att ekonomiskt gottgöra de förluster som de svenska fiskarna kan komma att åsamkas?

den 26 april

1976/77:401 av herr *Jadestig* (s) till herr industriministern om en ny handelsstålsutredning:

Hallstahammar är en av de bruksorter som drabbas mycket hårt oavsett vilka alternativ som kan aktualiseras via de förslag som handelsstålsutredningen redovisar. Såväl företagsledningen som de anställda och kommunen är mycket tveksamma till utredningens arbetsform och förslag. En ny utredning bör komma till stånd och då i samverkan med alla berörda parter.

Är statsrådet villig att medverka till att en ny handelsstålsutredning snarast tillsätts?

§ 11 Kammaren åtskildes kl. 15.46.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 116

Tisdagen den
26 april 1977

---

*Meddelande om
frågor*